

LEVO VLADIMIROVO GYVENIMO IR VEIKLOS BRUOŽAI

GENOVAITĖ RAGUOTIENĖ

Vilniaus valstybinio V Kapsuko universiteto profesorius, istorijos mokslų kandidatas, TSKP narys Levas Vladimirovas — žymus tarybinės bibliotekininystės ir mokslinės informacijos specialistas, knygos ir bibliotekų istorijos tyrinėtojas, ilgametis aukštosios mokyklos pedagogas. Lietuvos TSR nusipelnęs kultūros švietimo darbuotojas, Lietuvos TSR valstybinės premijos laureatas.

Apie L. Vladimirovo mokslinę, pedagoginę, visuomeninę veiklą rašyta jo gyvenimo sukakčių, kitų reikšmingų įvykių progomis¹, enciklopedijose, kituose leidiniuose². Kai kurie autobiografijos ir darbų momentai atsispindi jo atsiminimuose, pasikalbėjimuose su žurnalais³.

Levas Vladimirovas gimė 1912 m. vasario 27 d. Telšiuose tuo laiku Peterburgo politechnikos instituto studento Ivano Vladimirovo (1890—1950) ir dantų gydytojas Stefanijos Daujotaitės (1889—1960) šeimoje. Jo motina buvo viena iš pirmųjų lietuvių, baigusiu aukštąjį medicinos mokslą, studijavusi Berno ir kituose universitetuose. Tėvas — taip pat didelės kultūros inteligentas.

Motinos pusės L. Vladimirovo seneliai — bajorų kilmės žemaičiai Daujotai — dalyvavo 1830—1831 ir 1863 metų sukilimuose. Dėdė J. Miliauskas-Mig-

lovara buvo „Aušros“ poetas, draudžiamų lietuviškų knygų platintojas. Tėvo pusės senelis — Telšių gydytojas — aistringai gerbė L. Tolstojaus kūrybą ir buvo jo pasekėjas. „Knygiais buvo abu mano seneliai“⁴, — rašė L. Vladimirovas. Knygos kultas viešpatavo ir jo tėvų šeimoje. „...Mano meilė knygai pasireiškė ir sutvirtėjo gana anksti“⁵, — yra pabrėžęs L. Vladimirovas.

Motinos tėvo P. Daujoto gyvenimas ir likimas sužadino paauglio L. Vladimirovo domėjimąsi savo giminės ir gimtojo krašto istorija („Aš ėmiau ryti viską, ką galėjau surasti apie Lietuvos praeitį iš grožinės ir mokslinės literatūros“⁶).

Šeimos ir jos tradicijų skiepytas pritraukis knygai ir istorijai stiprėjo mokantis Šiauliais ir Šilutės gimnazijoje (1923—1932 m.), kur L. Vladimirovas įgijo puikų humanitarinį išsilavinimą: išmoko užsienio kalbų (profesorius gerai moka rusų, lenkų, vokiečių, anglų kalbas). Jo tėvai apie 1922—1923 m. Šiauliuose įkūrė knygyną su biblioteka. Gimnazistui L. Vladimirovui tekdavo prirėkus pavaduoti ten dirbusią motiną ir išdavinėti skaitytojams knygas, taigi susipažinti dar jaunystėje ir su bibliotekos darbu. Gimnazijos laikų lektūroje išskirtinę vietą pagal giminės tradiciją užėmė L. Tolstojus, taip pat kitų rusų ir pasaulinės literatūros ra-

¹ Levas Vladimirovas: Literatūros rodyklė.— V., 1982.— 112 p.; Žukas V. Knygai, bibliotekai paskirtas gyvenimas.— Ten pat.— P. 5—35; Raguotienė G. Mokslininko ir žmogaus talentas // Pergalė.— 1982.— Nr. 2 — P. 181—182.

² Lietuviškoji tarybinė enciklopedija.— V 1984.— T. 12.— P. 331.

³ Vladimirovas L. Iš bibliotekininko prisiminimų // Mokslas ir gyvenimas.— 1982.— 2 — P. 16—18; Владимиров Л. Судьба моя — книга // Сов. Литва.— 1984.— 2 июня.

⁴ Kaip aš tarau knygūninku // Lietuvos pionierius.— 1971.— Bal. 3.

⁵ Ten pat.

⁶ Ten pat.

šytojų kūryba. Iš lietuvių literatūros ji traukė Maironio poezija, V Krėvės apsakymai. Donelaičio jėgą ir grožį L. Vladimirovas pajuto besimokydamas Šilutės gimnazijoje, kai iš arti susidūrė su Mažosios Lietuvos, Klaipėdos krašto istorija ir gyvenimu⁷

Į Kauno Vytauto Didžiojo universitetą 1932 m. L. Vladimirovas stojo, jo žodžiais, „gana pasikaustęs iš literatūros ir neblogai apsiskaitęs“, gebąs analitiškai vertinti literatūrą⁸. Universitete (1932—1936 m.) Humanitarinių mokslų fakultete studijavo vokiečių ir anglų kalbas bei pedagogiką.

Mokydamasis universitete, kurį laiką dirbo ir nuo 1937 m. rudens semestro studijoms pasirinko kitą specialybę — ekonomiką, su kuria siejosi to meto tarnyba. Kauno bei Vilniaus universitetuose (pastarajame tęsė ekonomikos mokslus iki 1940 m. birželio mėn.) L. Vladimirovui dėstė įžymūs mokslininkai, rašytojai, visuomenės veikėjai, tokie kaip V. Krėvė, B. Sruoga, V. Sezemanas, L. Karsavinas, M. Remeris ir kiti, darę stiprų poveikį jo asmenybės bruožams ir raidai, ypač tolerancijai ir subtiliam taktui. Apie kai kuriuos profesorius (V. Krėvę) jubilias paskelbė atsiminimų. Beje, vokiečių kalbos ir literatūros specialybę L. Vladimirovas baigė eksternu jau pokario metais (1949 m.) Vilniaus universitete.

Gyvenimo įvykiai ir sūkūriai, 1940 m. atkūrus Tarybų valdžią Lietuvoje, įtraukė jį į visuomeninę politinę veiklą. 1940—1941 m. L. Vladimirovas aktyviai dalyvauja respublikos liaudies ūkio revoliuciniuose pertvarkymuose: Kaune dirba Respublikinės draudimo valdybos viršininko pavaduotoju, pasukui Valstybinės plano komisijos prekybos ir finansų skyriaus viršininku. Čia

pravertė ankstesnę ekonomi io darbo ir studijų patirtis.

Didžiojo Tėvynės karo metais L. Vladimirovas kovėsi 16-osios lietuviškosios šaulių divizijos gretose (ėjo kuopos vado, pulko štabo viršininko pavaduotojo, divizijos štabo trofėjų viršininko ir kitas pareigas). Mūšiuose buvo sunkiai kontūzytas, už drąsą ir narsą apdovanotas ordinais ir medaliais. Kario mantos maišelyje visais frontų keliais jis išsinešiojo L. Tolstojaus „Karo ir taikos“ tomelį.

Demobilizuotas iš Tarybinės armijos L. Vladimirovas beveik trejus metus (1945—1948) dirbo vadovaujanciose respublikos liaudies ūkio ir kultūros planavimo įstaigose (Lietuvos TSR Ministrų Tarybos Valstybinės plano komisijos skyrių viršininku).

Naują esminį L. Vladimirovo gyvenimo ir darbų etapą žymi 1948 metai, kai tolesnį savo likimą susiejo su naujuoju Vilniaus universitetu: 1948 m. pavasarį pradėjo dėstyti studentams marksizmą-leninizmą, nuo tų metų rudens tapo ir universiteto Mokslinės bibliotekos direktoriumi. Beveik keturis dešimtmečius L. Vladimirovas atidavė aukštosios mokyklos pedagogo darbui (išskyrus 1964—1970 m.) ir ištiesai visus — bibliotekininkystės mokslui bei praktikai.

Per tuos dešimtmečius keitėsi L. Vladimirovo pedagoginės veiklos pobūdis ir pareigos. 1949 m. Vilniaus universitete įkuriama bibliotekininkystės specialybė. Vienas iš iniciatorių — L. Vladimirovas. Nuo 1951 m. jis skaitė šios specialybės studentams knygos ir bibliotekų istorijos disciplinas, o 1952 m. paskiriamas Istorijos-filologijos fakultete įsteigtos savarankiškos Bibliotekininkystės katedros vedėju. Šiame pos-

⁷ Iš pasikalbėjimo su L. Vladimirovu, užrašyto 1986 m. gruodžio 15 d.— Užrašas šių eilučių autorės archyve.

⁸ „Prof. V. Krėvės-Mickevičiaus įvado į visuotinės literatūros kursą. / Literatūra ir kalba.— 1981.— T. 17.— P. 471.

te pirmąjį kartą išdirba beveik 12 metų (iki 1964 m. birželio mėn.). Daug jėgų L. Vladimirovas skyrė katedros pedagoginiam moksliniam personalui formuoti ir ugdyti, drąsiai, pasitikėdamas būrė jaunas jėgas, daugiausia katedros auklėtinius (beje, jie sudaro ir šiandieninių katedrų branduolį). Jo iniciatyva ir rūpesčiu tvarkytas ir tobulintas šios naujos specialybės studentų mokymo ir auklėjimo procesas. Dėstytodamas L. Vladimirovas kaupė pedagoginę ir mokslinę patirtį (1961 m. jam buvo suteiktas mokslinis docento vardas).

Pedagoginė veikla 1948—1964 m. laikotarpiu glaudžiai siejosi su darbu Vilniaus universiteto Mokslinėje bibliotekoje. Vadovaudamas jai, L. Vladimirovas padėjo daug pastangų pertvarkyti jos veiklą pagal tarybinės bibliotekininkystės principus, kuo plačiau atverti jos vertybes aukštosios mokyklos dėstytojams ir studijuojančiam jaunimui. Profesorias ir jo pagalbininkų rūpesčiu universiteto bibliotekai grąžinta daug knygų ir muziejinių vertybių, kurias išblaškė karų audros, laiko ir nelaimių sukūriai⁹.

Darbas VVU Bibliotekininkystės katedroje ir Mokslinėje bibliotekoje žadino ir ugdė L. Vladimirovo mokslinius — istoriko ir publicisto — interesus, koncentravo jo mintį knygos istorijos sritį, apskritai bibliotekinio darbo pobūdį. Šešiasdešimties metų sukakties proga (1962 m.) L. Vladimirovui buvo suteiktas Lietuvos TSR nusipelnusio kultūros švietimo darbuotojo garbės vardas. Pedagoginis-mokslinis, bibliotekos vadovo darbas padėjo plėtoti mokslininko erudicijai, biblioteki-

ninko patirčiai, kurios pravertė tolesnėje tarptautinio pobūdžio veikloje.

1961 m. pavasarį, kaip pirmos tarybinių bibliotekininkų delegacijos narys, L. Vladimirovas susipažino su JAV bibliotekininkyste ir užmezgė bendradarbiavimo ryšius su Amerikos bibliotekininkais. 1964 m. per konkursą išrenkamas Suvienytųjų Nacijų Organizacijos D. Hameršeldo bibliotekos Niujorke direktoriumi. Jis buvo pirmasis tarybinis bibliotekininkystės specialistas, užėmęs tokį aukštą tarptautinį postą. Šešeri kaip SNO bibliotekos vadovo darbo metai (1964—1970) — reikšmingas L. Vladimirovo bibliotekinės mokslinės biografijos puslapis.

Jubilatio vadovavimo laikotarpiu SNO bibliotekoje buvo diegiamos įvairios mechanizavimo ir automatizavimo naujovės, kiti mokslo ir technikos laimėjimai. L. Vladimirovui susidarė palankios sąlygos aplankyti JAV ir kitų pasaulio kraštų bibliotekas, dalyvauti tarptautinėse bibliotekininkystės organizacijose (Tarptautinės bibliotekinės asociacijos federacijos (IFLA) veikloje nuo 1967 m.). Visa tai padėjo jam geriau susipažinti su šiuolaikine JAV ir kitų užsienio šalių bibliotekinio darbo, mokslinės informacijos tarnybų problematika, jų būkle ir perspektyvomis, teorija ir praktika.

Dirbdamas SNO bibliotekoje, L. Vladimirovas šios tarptautinės organizacijos sistemoje propagavo lietuvių kultūrą ir literatūrą, paskelbė anglų ir kitų kalbų spaudoje straipsnių apie tarybinę bibliotekininkystę ir bibliografiją, VVU mokslinę biblioteką¹⁰. Jis taip pat tęsė mokslinį darbą: 1965 m. Vilniaus universitete apgynė istorijos

⁹ Vladimirovas L. Kaip man teko ieškoti senų leidinių // Sviesa.— 1967.— Nr. 1.— P. 26—31.

¹⁰ Vladimirov L. The Accomplishments of University Libraries in the Soviet Union // Library Trends.— 1964.— Vol. 12.— N. 4.— P. 558—582; Vladimirov L. A Library / of Vilnius State University / to celebrate its fourth centenary // Unesco Bulletin for Libraries.— 1969.— Vol. 23.— N. 2.— P. 51—53.— Tas pat pranc., isp., rusų k.; Vladimirov L. Soviet Centralized Bibliography. // College and Research Libraries.— 1966.— Vol. 27.— N. 3.— P. 185—190.

mokslių kandidato disertaciją („Lietuvos bibliotekų ir knygos istorijos bruožai (XV a.—1917 m.)“). L. Vladimirovas palaikė ryšius su JAV lietuviais, ypač su pažangiaisiais veikėjais ir organizacijomis.

Šeserių metų patirtį, kurią įgijo dirbdamas SNO sistemoje, dalyvaudamas tarptautinėse bibliotekininkystės organizacijose, V. Vladimirovas panaudojo 1970 m. grįžęs į Tarybų Lietuvą. Jis vėl tęsė pedagoginį darbą Vilniaus universitete: 1970—1973 m. buvo Bibliotekininkystės ir mokslinės informacijos katedros, o nuo 1973 m. iki šiol — Mokslinės informacijos katedros vedėjas.

Jo pedagoginė ir bibliotekinė veikla išsiplėtė, aprėpdama naujas sritis. Per pastarąjį dešimtį penkiolikos metų laikotarpį L. Vladimirovo pedagoginiai bibliotekiniai interesai pakrypo į aktualią šiuolaikinę problematiką, susijusią su bibliotekų ir mokslinės informacijos procesų technizavimu, technikos mokslų naujovių diegimu į studentų mokymą ir bibliotekininkystės praktiką. Šia kryptimi pertvarkomas bibliotekininkystės specialistų rengimas Vilniaus universitete. Pastarųjų metų tarptautinėse, sąjunginėse bei respublikinėse konferencijose (1979 m., 1983 m. ir 1986 m. — Vilniuje, 1980 m. — Varšuvoje, 1986 m. — Minske, 1984 m. ir 1985 m. — Rygoje ir Leningrade) L. Vladimirovas skaitė pranešimus knygotyros temomis, nagrinėjo VVU bibliotekininkystės katedrų patirtį, kėlė jaunųjų specialistų rengimo problemas¹¹. Ši veikla liudija jubilio gebėjimą jausti naujoves ir praktiškai jas diegti į mokymo procesą, apskritai į bibliotekininkystę.

L. Vladimirovas — bibliotekininkystės pedagogas ir mokslininkas — gerai žinomas sąjunginėje arenoje. Kaip autoritetingas specialistas, renkamas TSRS bibliotekinių įstaigų ir tarybų nariu. Jis dažnai atstovauja TSRS bibliotekinei visuomenei tarptautinėse organizacijose ir jų renginiuose. Daugiau kaip dešimt metų (1967—1977 m.) jubiliasas ypač aktyviai dirbo Tarptautinės bibliotekinės asociacijos federacijoje (IFLA). 1970 m. jos sesijoje (Maskvoje—Leningrade) L. Vladimirovas išrenkamas IFLA bibliotekinių kadrų rengimo komisijos sekretoriumi; 1972 m. sesijoje (Budapešte) — Bibliotekinių mokyklų sekcijos pirmininko pavaduotoju; 1973 m. Grenoblio sesijoje — tos sekcijos pirmininku. Kaip IFLA vadovaujantis veikėjas, L. Vladimirovas surengė minėtose sekcijose posėdžius Vilniuje (1975 m.), Nigerijoje (1977 m.), dalyvavo IFLA sesijose (be minėtų) Liverpuljuje (1971 m.), Vašingtone (1974 m.), kituose tarptautiuiose seminaruose ir renginiuose.

Apie užsienio šalių bibliotekininkystę, jos būklę ir problemas, tarptautinių bibliotekinių organizacijų veiklą L. Vladimirovas daug rašė periodikoje ir specialiuose leidiniuose¹². Iš sumanytos knygos „Amerikos bibliotekos tarybinio specialisto akimis“ 1972 m. paskelbė ciklą straipsnių¹³. Apie JAV bibliotekininkystę profesorius skaito specialių kursų mūsų specialybės penktojo kurso studentams.

Greta įvairiašakės pedagoginės ir bibliotekinės veiklos, L. Vladimirovas daug pasidarbavo mokslo baruose. Jo mokslinių ir kitokio pobūdžio publikacijų sąrašas (nuo 1941 m. iki 1986 m. imtinai) — daugiau kaip 350 pozicijų, iš jų

¹¹ Подготовка специалистов для государственной системы НТИ в Вильнюсском университете: Тез. докл. — М., 1985 — С. 162—164.

¹² Penktajame skaitymo asociacijos konkurse // Bibliotekų darbas — 1975. — N 2. — P. 28—31; Anglijos bibliotekose // Bibliotekų darbas — 1977. — Nr. 1. — P. 32—36; Nr. 3. — P. 23—26 ir kt.

¹³ Amerikos bibliotekos tarybinio specialisto akimis // Bibliotekų darbas — 1972. — 1. — P. 28—34; Nr. 2. — P. 30—34; Nr. 3. — P. 20—23.

per 10 knygų ir brošiūrų. Už mokslinį ir pedagoginį darbą 1980 m. L. Vladimirovui suteiktas profesoriaus vardas.

Svarbiausia ir pagrindinė L. Vladimirovo mokslinės veiklos sritis — Lietuvos knygos ir bibliotekų istorija, apskritai feodalizmo ir kapitalizmo epochų kultūros istorija Lietuvoje. Būtent čia ryškiausiai atsiskleidė mokslininko talentas, kruopšti, analitiška istoriko ir knygotyros specialisto mintis. Daug kur jis tarė ir pirmąjį, ir naują žodį, marksistinės metodologijos požiūriu ištyrinėjo jau nušviestus arba naujus mūsų nacionalinės kultūros reiškinius ir problemas.

Pirmąjį savo mokslinės veiklos etapą, trukusį daugiau kaip dešimtmetį, L. Vladimirovas susumavo ir apibendrinęs 1965 m. istorijos mokslų kandidato disertacijoje „Lietuvos bibliotekų ir knygos istorijos bruožai (XV a.—1917 m.)“¹⁴. Pagal disertacijos reikalavimus čia sutvarkyti ir išdėstyti iki tol skelbti reikšmingiausi L. Vladimirovo darbai, nagrinėję lietuviškos spaudos ištakas — vokiečių spaustuvininko H. Veinreicho ir kitų reikšmę mūsų knygos leidyboje. Šiame veikalė atsispindėjo Vilniaus, ypač Vilniaus universiteto, vaidmuo Lietuvos ir Rytų Europos knygos ir kultūros istorijoje. Čia tyrinėjama senųjų bibliotekų (XV—XVII a.) veikla, taip pat XIX a. pab.—XX a. pr. laikotarpio bibliotekų bei draugijų raida. Mokslininkas iškėlė iš archyvų, periodikos, rankraštyrų daug naujos, neskelbtos medžiagos, kuri padėjo nušviesti XV a.—XX a. pr. Lietuvos knygos ir bibliotekų veiklos problematiką ir plėtojimąsi, jų visuomeninę

ideologinę bei švietėjišką reikšmę, vidinius procesus ir tendencijas. Disertacijoje įdėta L. Vladimirovo sukauptų ir panaudotų šaltinių gausi bibliografinė rodyklė, rodanti ir mokslininko kruopštumą, ir tvirtus faktologinius pagrindus, kuriais paremti jo darbai, jų teiginiai, išvados ir apibendrinimai.

Šiame veikalė (disertacijoje) išryškėjusius mokslinio darbo kryptis L. Vladimirovas tęsia ir plėtoja iki šiol. Jis toliau įdėmiai tyrinėja Vilniaus universiteto ir jo bibliotekos bei kitų padalinių istoriją. 1970 m. pažymint VVU bibliotekos 400-ąsias metines, jis paskelbė svarbų apibendrinamąjį darbą „400 metų kultūros, švietimo ir mokslo tarnyboje“¹⁵. Reikšmingas šio mokslininko indėlis į tritomį veikalą „Vilniaus universiteto istorija“ Pirmajam tomui L. Vladimirovas parašė Vilniaus akademijos istorijos apžvalgą (nuo įkūrimo iki XVII a. vidurio), apžvelgė (kartu su I. Petrauskiene) bibliotekos ir spaustuvės veiklą (iki 1773 m.)¹⁶. Jo plunksnai priklausė ir antrojo tomo skyrius apie Vilniaus vyriausiosios mokyklos biblioteką ir spaustuvę (1773—1803 m.), taip pat kiti veikalų poskyriai¹⁷. Trečiajame veikalų tome (tarybinio laikotarpio 1940—1979 m. Vilniaus universitetas) įdėtas profesoriaus darbas apie bibliotekininkystės specialybės ir jos katedrų veiklą¹⁸. Kartu su kitais mokslininkais už „Vilniaus universiteto istorijos“ veikalą 1981 m. L. Vladimirovui buvo paskirta Lietuvos TSR valstybinė premija.

Mokslininką domino ir kitos dirvo-uojančios Lietuvos bibliotekų istorijos sritys. Jos susilaukė reikšmingos publi-

¹⁴ Lietuvos bibliotekų ir knygos istorijos bruožai (XV a.—1917 m.).— V., 1965.— /330/ p.— Priedas: Knyga ir biblioteka Lietuvoje iki 1917 m.: Bibliogr. rodyklė 1965.— 171 p.— Mašinr.

Kultūrų kryžkeleje.— V., 1970.— P. 5—88.

¹⁶ Vilniaus universiteto istorija, 1575—1803.— V 1976.— P. 49—60; 206—219; 289—296.

Vilniaus universiteto istorija, 1803—1940.— V 1977.— P. 106—113; 130—143; 145—154; 218—222; 309—315.

¹⁸ Vilniaus universiteto istorija, 1940—1979.— V 1979.— P. 322—324.

kacijos — „Vienuolynų ir bažnyčių bibliotekos Lietuvoje iki 1800 m.“¹⁹. Svarbiems moksliniams darbams skirtina XIX a. pabaigos—XX a. pradžios lietuviškos knygos kelių apibendrinanti studija — „Lietuviškos knygos raidos bruožai (1862—1904)“²⁰ ir kitas su juo susijęs darbas — „Bibliografijos šaltiniai“²¹.

L. Vladimirovo darbams būdingas Lietuvos knygos ir bibliotekų istorijos internacionalinių ryšių ir sąveikų nagrinėjimas. Mokslininkas iškelia ir pabrėžia feodalizmo laikų Lietuvos kultūros internacionalinį pobūdį, jos poveikį kaimyninių tautų kultūrų raidai. Daugelį metų L. Vladimirovas idėmiai tyrinėja Vilniaus spaudos pradininko P. Skorinos gyvenimą ir darbus. Apie P. Skoriną mokslininkas paskelbė keletolika publikacijų periodikoje ir leidiniuose, tarp jų — 1956 m. brošiūrą lietuvių kalba²² ir 1975 m. knygą rusų kalba²³. Tai reikšmingas indėlis į skoringaną, susilaukęs baltarusių, rusų autorių dėmesio ir gero įvertinimo²⁴.

L. Vladimirovas tyrinėjo ir kito žymaus rusų knygos ir spaudos kūrėjo I. Fiodorovo veiklą. Apie jį mokslininkas parašė pirmąją monografiją lietuvių kalba²⁵. Šiai knygų istorijos kaimyninių ir tarptautinių ryšių tematikai skirtinas L. Vladimirovo darbas (lietuvių ir rusų k.) apie Jono Lietuvio (Džon Lettou) leidybinę veiklą Londone XV a. pabaigoje²⁶. Reikšmingiausias

mokslininko veikalas — „Knygos istorija“ (1979 m.)²⁷, kur pateikta apibendrinta pasaulinės knygos istorijos panorama, aprėpanti knygos kelią nuo pirmųjų laikų — rašto atsiradimo — iki XVII a. imtinai.

Lietuviška literatūra apie pasaulio knygą, jos raidos etapus, problematiką iki pasirodant L. Vladimirovo veikalui buvo negausi ir daugiausia mokslo populiarinimo pobūdžio. Daug plačiau ir išsamiau tyrinėta ir nušviesta Lietuvos ir senoji lietuvių knyga. Paskelbta reikšmingų jos istorijos darbų, iš jų — ir paties L. Vladimirovo.

Tačiau stokota tokio knygos istorijos veikalo, kuriame ir lietuviška knyga būtų įkomponuota į pasaulinio spausdinto žodžio raidą. Šią ilgai žiojęsiją mūsų knygotyros spragą ir užpildė L. Vladimirovo „Knygos istorija“

Kaip liudija paantraštė (Senovė. Viduramžiai. Renesansas. XVI—XVII amžius), darbe tyrinėjamos kelios sudėtingos knygos epochos, specifiniai vieningo jos proceso laikotarpiai. Juos apžvelgiant, iškeliant jų dėsningumą ir ypatumus, veikale operuojama įvairių pasaulio regionų knygos pavyzdžiais. Šia prasme plačios yra minimo darbo geografinės ribos: skaitytojas gali susipažinti ir su mažiau žinomais knygos istorijos momentais, pavyzdžiui, su Vidurinės Azijos tautų knyga²⁸, Užkaukazės knygos raida²⁹.

¹⁹ Knygotyra.— 1970.— T. 1(8).— P. 93—113.

²⁰ Lietuvos TSR bibliografija 1862—1940.— V 1985.— T 2, kn. I. A.—P.—P. 9—21.

²¹ Ten pat.— P. 59—65.

²² Pranciškus Skorina — Vilniaus spaudos pradininkas.— V., 1956.— 30 p., iliustr.

²³ Франциск Скорина — первопечатник Вильнюсский.— Вильнюс, 1975.— 67 с. ил.

²⁴ Нядзвецкі А. Книга пра Ф. Скорыну // Літатура і мастацтва.— 1976.— 11 чэрвеня; Каганов И. Каждому. Обзор книговедческой литературы // Книжное обозрение.— 1977.— № 10.— С. 15.

²⁵ Ivanas Fiodorovas kultūros raidoje, 1583—1983.— V., 1983.— 136 p.

²⁶ Литовец Джон Леттоу — лондонский первопечатник // Книга. Исследования материалы.— 1973.— Сб. 26.— С. 183—190.

²⁷ Knygos istorija: Senovė. Viduramžiai. Renesansas. XVI—XVII amžius.— V 1979.— 568 p., iliustr.

²⁸ Ten pat.— P. 87—10.

²⁹ Ten pat.— P. 544.

Kai kurių tokių šalių ar rajonų knygų plėtotė vienu ar kitu istorijos laikotarpiu išdėstoma konpektiškai, bet pakankamai informatyviai. Pagrindinis dėmesys pagrįstai koncentruojamas į istoriškai reikšmingiausius bei įtakingiausius knygos centrus ir Lietuvai kaimyninius kraštus. Į jų knygos istorijos kontekstą ir įsiterpia apžvelgiamų epochų Lietuvos bei lietuviška knyga. Jai skirtuose skyriuose ir poskyriuose (pvz., „Rankraštinė knyga Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje“; „Knyga Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XVI a. antroje pusėje — XVII a.“ ir kt.)³⁰ sutelkta gausi medžiaga. Čia įvairiais požiūriais apžvelgiama šios knygų raidos periodų būklė ir plėtotė, paliečiami dar nepakankamai ištirti, problemiški dalykai (pvz., pirmieji lietuviški tekstai).

L. Vladimirovo veikalė vienur kitur Lietuvos, iš dalies ir lietuviška knyga tam tikrais atžvilgiais gretinama ir lyginama su kitų kraštų (dažniausiai kaimyninių) knyga. Tačiau ir be tiesioginių paralelių ir analogijų, iš veikalė visumos susiklosto vaizdas apie Lietuvos ir lietuviškos knygos specifiką, reikšmę ir vietą pasaulinėje knygos plėtotėje.

Pažymėtina, kad šiame darbe knyga tyrinėjama kompleksiskai, ji vertinama kaip visuomeninis ir meno reiškinys kone visais galimais aspektais. Taip plačiai suvokiant knygą, L. Vladimirovo veikalė aptariami ir jai giminingi reiškiniai (periodika, kiti spaudinių tipai ir kt.). Kita vertus, be knygos turinio ir problematikos, autorius apžvelgia taip pat jos leidimo ir gamybos dalykus, iliustravimo meną, įrišimo techniką ir kitus aspektus.

Knygos raida glaudžiai siejama su

bibliotekų istorija, su bibliotekininkystės ir bibliografijos atsiradimu ir plėtotė.

Kol dar neturime lietuvių knygos meno, spaustuvų, bibliotekų, skaitytojų, galiausiai periodikos istorijų, toks veikalė pobūdis gali praversti ypač mokymo tikslams, bent iš dalies atstoti tų sričių darbus. Tačiau platus ir įvairus knygos kontekstas yra diskutuotinas. Kadangi toks veikalė — pirmasis lietuvių kalba, įvairiapusiskas, kompleksiskas požiūris į knygą gali būti pagrįstas ir priimtinas.

Rašydamas šį knygos istorijos veikalė, L. Vladimirovas pasinaudojo labai įvairia literatūra lietuvių, rusų, anglų, vokiečių, prancūzų, lenkų ir kitomis kalbomis. Šaltinių gausa tiesiog stebina. Darbas paremtas tvirta ir įvairiapusė faktologija (vietomis gal net juntamas jos perteklius).

Kita vertus, mokslininkas atliko didelį ir kruopštų darbą analizuodamas bei interpretuodamas literatūrą ir kitus šaltinius. Iš šimtų knygų ir kitų leidinių išrinkti patikimiausi faktai ir versijos, koreguoti ir tikslinti teiginiai, naujai — marksistiškai — interpretuoti istorijos reiškiniai.

„Knygos istorija“ — neeilinis įvykis ir L. Vladimirovo biografijoje, ir mūsų knygotyroje, ir apskritai kultūros gyvenime. Knyga susilaukė reikšmingų atgarsių tarybinėje spaudoje ir užsienio leidiniuose³¹. Žymus knygotylininkas E. Nemirovskis rašė, kad šis L. Vladimirovo veikalė, sukurtas marksistinės-lenininės metodologijos principais, yra kokybiškai naujo knygos istoriografijos etapo pradžia³². Šiuo metu knyga parengta išleisti rusų kalba.

³⁰ Ten pat. — P. 118—137; 372—523.

Brenig S.— Zentralblatt für Bibliothekswesen (Leipzig).— 1981.— Heft 4.— S. 175—176; Wolejko H. Litewska historia książki // Bibliotekarz (Warszawa).— 1980.— Nr. 3.— S. 68—70.

³² Немировский Е. Л. Труд Фрица Функе и его место во всеобщей историографии книги и книжного дела // Функе Ф. Книговедение.— М., 1982.— С. 16.

L. Vladimirovo mokslinės veiklos ir kultūros publicistikos vaizdas būtų neišsamus, jeigu nepamintume jo darbų iš šiuolaikinės bibliotekininkystės, informatikos ir kitų sričių. Jau buvo minėtas jubilato dėmesys bibliotekinio bibliografinio darbo mechanizavimo ir automatizavimo temoms, apskritai informatizacijos paieškų, automatizuotų sistemų, kitų informatikos sferų klausimams. Apie šias problemas jis skaitė pranešimus mokslinėse konferencijose, skelbė jų tezes ir straipsnius periodikoje ir kituose leidiniuose³³.

Kita L. Vladimirovui labai rūpima šiuolaikinė aktualija — knygos vieta ir vaidmuo masinės informacijos komunikacijų sistemoje. Jis rašė apie knygos ir televizijos santykius bei sąveiką, apie knygos būklę ir kitimą mokslo ir technikos revoliucijos situacijoje³⁴.

Su šia problematika susiję straipsniai apie knygos ir bibliotekos likimą ateityje³⁵. L. Vladimirovo įsitikinimas knygos nepakeičiamumu ir jos nenykstančia verte suformuluotas straipsnyje „Knyga bus visada“³⁶.

Pažymėtiną jubilato publicistikos ir mokslinio darbo sritį sudaro užsienio bibliotekininkystės tema. Jis paskelbė keliolika publikacijų, kuriose rėmėsi kelionėse po įvairių šalių bibliotekas įgytomis žiniomis ir patirtimi, papildyta literatūros šaltinių studijomis.

L. Vladimirovas daug dirba kaip mokslo leidinių, tarybų ir kitų instancijų narys. Jubilatas yra TSRS MA Pasaulinės kultūros istorijos tarybos narys, taip pat „Senosios rusų knygos su-

vestinio katalogo“ redakcinės komisijos narys. Jis — ilgametis „Knygotyros“ leidinio vyr. redaktorius, Lietuvos TSR kultūros darbuotojų tobulinimosi instituto, Lietuvos mokslinės techninės informacijos ir techninės ekonominės analizės mokslinio tyrimo instituto mokslinių tarybų narys, LTSR bibliografinių redakcinės kolegijos narys. Visuomeniniais pagrindais L. Vladimirovas dirba Valstybinėje tarpžinybinėje bibliotekų komisijoje ir daug kur kitur.

Prof. L. Vladimirovas nacionalinei kultūrai ir bibliotekininkystei pirmiausia nusipelnė kaip pedagogas ir produktyvus mokslininkas. Nemažiau vertingos jo žmogiškosios savybės, ypač principingumo ir tolerantiškumo dermė. Ypatingas yra jubilato gebėjimas bendrauti su žmonėmis, nuoširdžiai ir jautriai išklausti kiekvieną, padėti darbe, moksle, iškilus rūpesčiui ar sunkią valandą. Daug kas patyrė jo širdies gerumą ir jautrumą, mokslinę ir pedagoginę paramą. Jau daugelį metų L. Vladimirovas nuoširdžiai vadovauja studentų, diplomantų ir aspirantų darbams.

Nerasi respublikoje aukštojo mokslo bibliotekininko, kuris nebūtų L. Vladimirovo mokinys. Šimtai bibliotekininkystės, knygotyros, mokslinės informacijos tarnybos specialistų, baigusių Vilniaus V. Kapsuko universitetą, — jo auklėtiniai. Rytų išmintis sako, kad laimingas tas žmogus, kuris turi mokinių, tęsiančių jo darbus. L. Vladimirovas išugdė tokius knygos istorikus, kaip V. Stonienė, D. Kaunas, I. Petrauskie-

³³ Pvz., Tarybų Lietuvos bibliotekos mokslinės ir techninės informacijos sistemoje // Bibliotekų veikla spartinant mokslinę techninę pažangą. — V., 1982 — P. 52—62; Respublikines automatizuotų suvestinių katalogų sistemas kūrimas: Pran. tezės // Lietuvos TSR bibliotekininkų ketvirtoji mokslinė konferencija. — V. 1983. — P. 12—15.

³⁴ Bibliotekos masinės komunikacijos priemonių sistemoje: Pran. tezės // Lietuvos TSR bibliotekininkų ketvirtoji mokslinė konferencija. — V., 1983. — P. 12—15.

³⁵ Владимирков Л. И. Книга в век элекроникн и телевидения // Курьер ЮНЕСКО. — 1972. — Янв. — С. 13—15; 33—34, ил. — То же на англ. франц. исп. нем. япон. итал и др. Владимирков Л. Библиотека 2000 metais // Мокслас и техника. — 1972 — Nr. 10. — P. 24—27.

³⁶ Knyga bus visada // Komj. tiesa. — 1982. — Spalio 13.

nė, mokslinės informacijos specialistus R. Tupčiauską, R. Varnienę ir kitus.

L. Vladimirovo asmenybė ir veikla paremti tikėjimu ir pastitikėjimu žmogumi, vaizgantišku „deimanciukų“ ieškojimu ir kolekcionavimu. Jis — labai visuomeniškos prigimties žmogus, stebinantis savo, kaip komunisto, pedagogo, specialisto, pareigingumu. Nors ir perkrautas pedagoginiu moksliniu darbu, L. Vladimirovas „nesugeba“ atsakyti kokio įpareigojimo ar visuomeninės pareigos. Todėl paprašytas ar pakviestas jis neatsako dalyvauti nei ar kaimo bibliotekos renginyje, kaip karo ir darbo veteranas, susitikti su jau-

nimu. Ypač mėgsta profesorius lankytis savo jaunystės miestuose — Telšiuose, Šiauliuose ir Šilutėje.

Susiradęs tikrąjį gyvenimo ir veiklos pašaukimą knygos ir bibliotekos pasaulyje, į šį kelią L. Vladimirovas nukreipė ir artimiausios žmonės. Susikūrė Vladimirovų bibliotekininkų dinastija: jo dukterys Natalija ir Marija, taip pat anūkė Vera yra baigusios bibliotekininkystės mokslus.

1987 m. vasario 27 d. prof. L. Vladimirovui sukako 75 metai. Tikimės, kad mokslininko talentas ir patyrimas dar duos naujų vaisių mokslui, jaunųjų bibliotekininkystės specialistų ugdymui.

Vilniaus V Kapsuko universiteto
Bibliotekininkystės katedra

Įteikta 1987 m. sausio mėn.

ИЗ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЛЬВА ВЛАДИМИРОВАСА ГЕНОВАИТЕ РАГУОТЕНЕ

Резюме

Профессор Вильнюсского государственного университета им. В. Каспукаса Лев Иванович Владимировас (род. 27 февраля 1912 г.) является выдающимся специалистом современного советского библиотековедения и книговедения, исследователем истории библиотек, опытным педагогом высшей школы.

Большая часть его жизни, по сути вся научная педагогическая деятельность неразрывно связана с Вильнюсским университетом. После Великой Отечественной войны (с 1948 г.) он преподавал здесь марксизм-ленинизм, а с 1951 года — историю книги и библиотек будущим специалистам библиотечного дела библиографии. В 1952—1964 гг. он стал первым заведующим кафедрой библиотековедения, позже (1970—1973 гг.) — заведовал кафедрой библиотековедения и научной информации, а в 1973 года — кафедрой научной информации. В 1948—1964 гг. Л. Владимировас был директором Научной библиотеки Вильнюсского университета.

В 1964 году Л. Владимировас конкурсным путем был избран директором библиотеки

ООН им. Д. Гамершельда. Занимая этот пост до 1970 года Л. Владимировас был одним из самых прогрессивных деятелей международных библиотечных учреждений и организаций и многое сделал для развития этой библиотеки.

Наряду с многогранной педагогической, библиотечной и общественной деятельностью Л. Владимировас достиг больших результатов в научной работе. Он является автором более чем 350 научных и научно-популярных работ (среди них около 10 книг) на литовском, русском, английском и других языках. Основная область научной деятельности юбилята — история книги и библиотек Литвы, культура эпох феодализма капитализма в Литве. В этой области он сделал много открытий, с позиций марксистской методологии исследовал уже известные и новые явления культурного наследия Литвы. Среди его работ особо выделяются следующие: «Очерки по истории книги и библиотек в Литве до 1917 года», (1965 г.), издания, посвященные вильнюсскому первопечатнику Ф. Скорине («Франциск Ско-

рина — первопечатник вильнюсский» на русском яз., 1975 г.), а также И. Федорову («Иван Федоров — в развитии культуры», 1983 г.), публикации из истории Вильнюсского университета и его библиотеки. Главный труд Л. Владимироваса — «История книги» (1979 г.), в котором в обобщенном виде представлена панорама всемирной истории книги, охватывающая ее развитие с появления письменности до XVII в. включительно.

За плодотворную педагогическую, научную и общественную деятельность Л. Владимировасу присвоено звание Заслуженного деятеля культурно-просветительной работы Литовской ССР. Коллективу авторов 3-томного труда «История Вильнюсского университета», в состав которого входил Л. Владимировас, присуждена Государственная премия Литовской ССР.

THE OUTLINE OF LEVAS VLADIMIROVAS PROFESSIONAL CAREER

GENOVAITĖ RAGUOTIENĖ

Summary

Levas Vladimirovas born on February 27, 1912 is an outstanding authority in the field of modern Soviet library science, the book and libraries history.

The essential part of Levas Vladimirovas life and all his scientific and teaching career is closely linked with Vilnius university. After World War 2 he lectured on marxism-leninism (1948), the history of the book and library science (1951). He was the first head of the Department of Library Science (1952—1964) and the Department of Library and Information Science (1970—1973). Since 1973 Levas Vladimirovas has been the head of the Department of Information Science. Besides, between the years of 1948—1964 he was the director of the university library.

Between 1964—1970 Levas Vladimirovas was elected director of the UNO Dag Hammarskjold library. His contribution to the development of the library is immense. Levas Vladimirovas was a member of international library organizations and institutions.

Besides many-sided teaching, library and social activities Levas Vladimirovas has contributed greatly to science. More than 300 publications in Lithuanian, Russian, English and other languages

belong to his pen. The interest of Levas Vladimirovas' investigation lies in the history of the Lithuanian book and library and the Lithuanian culture in the feudal and capitalist periods. He was the first to investigate the known and new phenomena in the Lithuanian cultural inheritance in the light of marxist methodology. Most outstanding among his works are 'Essays on the History of the Book and Libraries in Lithuania (XV cent. to 1917)' („Lietuvos bibliotekų ir knygos istorijos bruožai) (XV a.—1917 m.), 1965; publications dedicated to the beginners of book printing in Vilnius—F. Skorina, I. Fiodorov. Also publications on the history of Vilnius university and the library are of great interest. L. Vladimirovas' comprehensive work—'The History of the Book' („Knygos istorija“), 1979—gives a wide panorama of world book history beginning with the primitive scripts to the XVII century.

In 1962 for teaching, scientific and social activities Levas Vladimirovas was awarded the name of Honoured Art Worker of the Lithuanian SSR. The professor was among those who were awarded the Lithuanian State Prize for 'The History of Vilnius University' („Vilniaus universiteto istorija“) in three volumes.